

LA REGLA D'OR

La Regla d'Or és la norma més intuïtiva i més assumida de la moral, de la qual s'ha suposat de vegades que derivarien tots els altres valors i normes. Actualment es dona per cert que la primera formulació de la regla aparegué a Xina amb Confuci al voltant del concepte de "ren" [virtut perfecta] i que a través del comerç a la ruta de la seda va arribar a Occident, on sobretot va influir en el rabí Hil·lel –fundador de la versió farisea del judaisme [en hebreu "fariseu" significa "pur" o "observant estricte"], que va tenir gran importància en temps de Jesús.

En la teoria moral contemporània generalment es considera que la Regla d'Or pertany al que Kant anomenà «regles pràctiques», és a dir, és un principi normatiu per a actuar rectament, però no és de caire universal, en el sentit que no indica el que cal fer en tots els casos i sense excepció. En altres paraules: la Regla d'Or és prudencial però no imperativa.

La Regla d'Or podria ser considerada com l'altra cara de la llei del Talió: si cal obrar sobre la base de «ull per ull i dent per dent», també imparcialment cal aplicar el principi segon el qual: «no facis als altres el que no vols que et facin». D'ençà de l'obra de A. DIHLE, DIE GOLDEN REGEL (Göttingen, 1962), la Regla s'ha interpretat, però, com un manament estrictament oposat al Talió: els cristians no haurien d'actuar retributivament fent "bé per bé" (Talió) com els pagans, sinó que en el context de les virtuts evangèliques, dins l'exigència d'obrar per amor propugnada per Jesús («estimeu-vos els uns als altres com jo us he estimat») han d'estimar també els enemics (caritat). Com que en la tradició cristiana –i especialment catòlica– no hi ha relació directa amb Déu sinó a través de la comunitat, la Regla d'Or és expressió de l'amor al proïsme a través del qual s'assoleix l'amor de Déu. Jesús hauria abolit el Talió per tal de predicar la llei de l'Amor (el «manament nou» de la Nova Aliança).

Als Evangelis, la Regla d'Or té dues formulacions:

- .- Negativa: «no facis als altres el que no vols que et facin» -(Tobies IV, 15)
- .- Positiva: «feu als altres el que voleu que us facin» - (Mateu VII, 12; Lluc VI, 31)

La fórmula negativa, però, no és equivalent a la positiva (problema del desig pervers). LEIBNIZ [als NOUS ASSAIGS SOBRE L'ENTENIMENT HUMÀ] i KANT [a la METAFÍSICA DELS COSTUMS] ja van observar que la Regla d'Or era inútil davant el problema del "desig pervers". Si la Regla s'apliqués en la seva formulació positiva, resultaria que un sàdic se sentiria obligat a fer patir tothom, que un jutge hauria d'absoldre a tothom o que un propietari de terres hauria de donar-les –i en general ningú no podria exercir cap autoritat; cosa difícilment sostenible.

D'altra banda caldria distingir encara els desigs perversos (robar...) dels desigs utòpics (la fraternitat universal...), que potser són irrealistes però no immorals. D'una manera global només sembla factible la formulació veterotestamentària de la fórmula, en el que inclou de criteri prudencial, però no el que tingui d'estrictament normatiu. En una societat moderna, la Regla d'Or sembla que només seria operativa a través del consens, en un sentit més o menys proper al de la proposta deliberativa de Habermas. Sense un consens deliberatiu no sembla fàcil plantejar el sentit de la Regla.

La Regla d'Or parla sobre com "volem ser tractats" i en conseqüència obliga a plantejar, a més, el complicat problema de si el desig pot ser considerat com a guia de la conducta. En societats de caire tradicional (o de «solidaritat mecànica», com en deia Durkheim) això no resultava difícil d'argumentar; els individus eren molt similars i els desigs també. Però una característica típica de les societats modernes és la seva diversitat; l'individualisme i la consideració de l'autonomia i del dret a la diferència com a criteris d'actuació moral fan que els individus siguin també prou diversos en els seus desigs.

Per això G.H. von WRIGHT a THE VARIETIES OF GOODNESS (1963) va proposar canviar la regla «fes als altres el que vols que et facin» per una altra formulació: «fes als altres el que *ells* volen que els facis» posant l'èmfasi en el valor de l'autonomia. D'aquesta manera queda clar que la beneficència (fer el bé) no és fer qualsevol bé, sinó el be que (en ús de la seva autonomia) demanda l'altre evitant així el paternalisme. Aquesta formulació presenta dues avantatges com a mínim: d'una banda no suposa que tots els desigs siguin de caire similar i per l'altra accentua l'altruisme subjacent a la Regla.

Hi ha, però, una dificultat important a l'hora d'adoptar la Regla d'Or i és la que va presentar l'utilitarista HARE en una de les seves obres de rerafons més kantiana. HARE a REASON AND FREEDOM (1963, parts II i III) defensà que hi havia dues característiques lògiques del llenguatge moral: prescriptivitat i universalitat. Aquests dos elements tenen certa semblança amb la Regla d'Or. Bàsicament la universalitat actua com un principi de consistència. En la seva hipòtesi només seria moral, per aplicació d'aquest principi, allò que podríem acceptar igualment en cas que fóssim subjecte o objecte de la decisió. Això comporta un experiment mental que s'ha anomenat «intercanvi imaginatiu de rols», que s'ha de fer compatible amb la universalitat. Suposem que un nazi cregués altament moral exterminar tots els jueus (o que un sionista cregués altament moral matar de fam tots els palestinians); doncs bé, això sotmès a un «intercanvi imaginatiu de rols» ho hauria de poder voler fins i tot si el nazi que propugna aquesta mesura fos jueu, o si el sionista fos palestinià. Fins i tot un liberal hauria de suposar que si ell fos nazi, intercanviant els rols, hauria d'obrar com a liberal. Doncs bé, això clarament no és possible: no sembla fàcil assumir els ideals oposats. Ni és senzill saber què vol l'altre, ni és possible posar-se en la seva pròpia pell, ni és eficaç fer-ho. En definitiva, sense un consens normatiu previ, la Regla d'Or presenta moltes dificultats.

Excepte si algú és cristià –i aleshores l'adopció de la Regla d'Or com a norma de conducta se li pressuposa, perquè ve exigida per la divinitat– la Regla planteja molts problemes en la seva universalització. Per això el filòsof alemany H. REINER va considerar a DIE PHILOSOPHISCHE ETHIK (1969) que la Regla d'Or presenta tres sentits o formes:

1.- **Com a regla d'empatia:** tractant de posar-nos en el lloc de l'altre però sense poder deixar de ser egoistes.

2.- **Com a regla d'autonomia:** de manera que no deixem de jutjar la conducta dels altres, però aquesta conducta repercuteix en la nostra en base a un principi de coherència

3.- **Com a regla de prudència:** no facis als altres el que no vols que et facin a tu, "per tal que" no t'ho facin.

Només en aquest tercer sentit sembla aplicable la Regla d'Or, però interpretat així aquest principi, no estem gaire lluny de la llei del Talió. Només regles prudencials i consens normatiu ens alliberen d'absurds derivats de l'aplicació de la Regla d'Or.